

hoogere uitkeering 15 kr. Bij verzekeringen voor een uitkeering in eens (bij overlijden of blijvende ongeschiktheid) zijn de bedragen waarvoor deze honoraris worden uitgekeerd resp. minder dan 30000 kr., 30000—40000 kr., 40000—60000 kr. en hoogere bedragen.

Een aanbod als waarvan wij onlangs in ons vaderland vernamen, nl. f 1.50 voor het eerste attest, en f 0.50 voor de volgende, wekelijksche attesten tot een maximum van f 2.50 te zamen, doet ons beseffen, dat wij ook op dit gebied, gelukkig en helaas! van vreemde smetten vrij zijn gebleven. De rechtgeaarde Nederlander meent nog altijd, dat hij met koopjes goede zaken kan doen.

AANSPRAKELIJKHEID BIJ ARTSENSTAKING. In de *Münch. med. Wochenschr.* van 4 April wordt de artsenstaking nog eens uit rechtsgeleerd oogpunt beschouwd, en hierbij wordt onder meer de vraag besproken, wie verantwoordelijk kan worden gesteld voor schade, die voor zieken mocht voortvloeien uit een artsenstaking. Onder bepaalde omstandigheden (waarschijnlijk *niet* in den tegenwoordigen toestand van Duitschland) wordt een afspraak, waarbij een arts zich verplicht, op het sein zijner beroepsvereniging te zullen staken, door den rechter ongeldig geacht, als strijdig met de goede zeden. Op grond van deze opvatting zouden de leiders der beroepsvereniging met de artsen voor schade aansprakelijk kunnen worden gesteld, indien althans die schade voortvloeit uit staking van een *verplichte* werkzaamheid (gemeente, ziekenfonds, abonnement enz.) en deze staking niet ten doel had, *de vrijheid en de waardigheid van het geneeskundig beroep te beschutten tegen belemmerende en verwoestende machten* (dit zijn de woorden van den Oberregierungsrat).

Alle aansprakelijkheid zal wel vervallen in het geval van Bremen, waar, volgens de dagbladen, de artsen en apothekers (overigens met goed gevolg) aan de zesdaagsche burgerstaking hebben deelgenomen op last van den stadscommandant.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

CARREL'S WONDBEHANDELING.

Mu prof. LAMÉRIS in dit *Tijdschrift* enkele nog al krasse opmerkingen maakt en het met den inhoud en de slotsommen der dissertatie van DE HAAS geheel eens schijnt te zijn, voel ik mij verplicht den mij toegeworpen handschoen op-te nemen. Ik houd mij aan het verslag van de vergadering der Ned. Vereeniging van Heelkunde (bldz. 1054 en volgende van dit *Tijdschrift*), daar de dissertatie niet meer door mij kan worden nageslagen. Ik begin dan te verklaren, dat het mij pijnlijk aandeed, dat een jeugdig arts CARREL's wondbehandeling trachtte af te breken op grond van enkele proeven op konijnen en op grond van de twijfelachtige of slechte uitkomsten, die hij bij de behandeling van een viertal patiënten volgens deze methode had gehad; terwijl diezelfde methode in Frankrijk in 1916 en 1917 langzamerhand, na een tijdperk van groote tegenwerking, ten slotte haar zegevierenden intocht in de meeste hospitalen had gedaan. Mijn onlangs geuit protest sproot niet voort uit „*het geloof in autoritaire uitspraken*”, maar uit de gelegenheid, die ik had, de rijpe vruchten op te rapen, door CARREL en DAKIN met wetenschappelijken ernst gekweekt en trots heftige stormen tot volle ontwikkeling gebracht. Ik vond in de Ned. Ambulance te Parijs—bovendien door mijn voorgangers BIERENS DE HAAN en VAN DEN STEEN VAN OMMEREN den weg gebaad en had dien slechts verder te vervolgen.

Nu geef ik toe, dat het in algemeenen zin niet juist is, wanneer men beweert, dat een proefschrift niet mag worden gebruikt om werk van anderen af te breken. Zeker mag dat. Maar in dit bijzondere geval schulde er iets zeer overmoedigs in. Dat CARREL's wondbehandeling hier in ons land op wetenschappelijke wijze werd beproefd en ook op ongevalsverwondingen werd toegepast, valt zeker te waardeeren; doch wanneer die pogingen en de daarop betrekking hebbende proeven nog niet de gewenschte uitwerking hebben, dan mag men ze nog niet zoo dadelijk gebruiken om

de geheele methode af te breken. Langdurige voorbereiding is noodig om de gewenschte uitwerking te verkrijgen. Er zijn zóóveel fouten te vermijden, zóóveel kleine praktische maatregelen toe te passen, dat men zelfs bij groote intelligentie en nauwlettende zorg niet kan veronderstellen, haar in korten tijd in een beperkt aantal proeven en bij slechts weinige patiënten toegepast, geheel te beheerschen.

Zoo twijfel ik vooreerst aan de juiste samenstelling van de gebruikte DAKIN's vloeistof. De bij de discussie genoemde „*ondragelijke chloorlucht*” heeft tijdens mijn verblijf in de Pré Catelan nooit tot bezwaren aanleiding gegeven, hoewel er meestal verscheidene patiënten op iedere zaal volgens CARREL's methode werden behandeld. De hier te Bussum in de apotheek van KONING en MOOY volgens DAUFRESNE bereide solutio hypochloritis natrici heeft nauwelijks merkbare chloorlucht en blijft in het donker bewaard, langen tijd gelijk van samenstelling. Nooit zag ik eenige nadeelige werking op de met steriele paraffine of vaseline bestreken omgevende huid.

De uitspraak op bldz. 1055 alinea 2, dat oppervlakkig besmette wonden met eenvoudige wondverhoudingen op de door CARREL aangegeven wijze bacteriologisch steriel gemaakt kunnen worden, pleit zeker niet tegen CARREL. Dat het echter niet gelukt een wond steriel te maken, wanneer de bacteriën in het wondweefsel worden ingespoten, is nog al begrijpelijk. Zij zijn dan voor de solutio hypochlor. natr. onbereikbaar, tenzij de tusschenliggende fascie of het spierweefsel ruim zijn gekliefd. De vergelijking met toevallige verwondingen uit het dagelijksche leven gaat niet op. Dringt een besmet scherp voorwerp van eenigen omvang tot in de diepte van het weefsel, dan veegt het zich veelal schoon en laat een afvoeropening naar buiten achter; terwijl bij een inspuiting van bacteriën in het weefsel juist een depot van smetstoffen in de diepte wordt gevormd zonder afvoeropening. Dat hier dus geen steriliteit wordt verkregen, ligt aan een fout in de techniek.

Proeven op dieren betreffende de schadelijkheid van DAKIN's vloeistof op gezond weefsel (bldz. 50 CARREL en DEHELLY) toonden het tegendeel aan van hetgeen door DE HAAS op bldz. 1055 alinea 8 wordt vermeld. Dit hangt misschien samen met een gewijzigde samenstelling der vloeistof.

Voor het brengen van de sol. hypochlor. natr. in de bloedbaan wordt door CARREL zelf gewaarschuwd (bldz. 30 c. et DEH.). Ook wijst hij op het gevaar van oplossing der bloedstolsels, hetgeen nabloedingen zou kunnen teweegbrengen.

Bij patiënte n°. 1, bldz. 1056, alinea 3, zou ik na voorafgaande krachtige reiniging van de wond en uitwassching met aether, dagelijks nieuwe steriele CARREL-buizen hebben ingebracht en de wond met DAKIN's vloeistof uitgespoeld. Het is echter zeer moeilijk achterna een dergelijk geval te beoordeelen. Dit geldt ook voor het 2de vermelde geval. Naar aanleiding van dezen patiënt kan ik eveneens een patiënt noemen, die met etterige kniegewrichtsontsteking in de Pré Catelan werd opgenomen. De ingestelde CARREL-behandeling had slechts aanvankelijk goed gevolg. Wegens temperatuurverhooging, hevige pijnen en algemeene verzwakking moest ik eindigen met amputatie van de dij. Toch wachtte ik mij deze ervaring op de debetzijde der CARREL-methode te schuiven, daar bij nazoeken van het geamputeerde been, een kleine verborgen haard in den kop van de tibia bleek te zetelen, die niet door de CARREL-buizen was bereikt en tot een zich uitbreidende osteomyelitis aanleiding had gegeven. Het is gelukkig de eenige dijamputatie geweest, die ik heb moeten doen. Andere gunstig verloopende knie-, elleboog-, voet- en hand-gewrichts-verwondingen stonden daar tegenover; zoodat voor mij, waar primaire hechting niet meer aangewezen scheen, CARREL's methode de te volgen behandeling was.

Als regel werden uitgebreide opzuigende steriele verbanden gebruikt. Overdag werd om de 2 uren 10 à 20 cM³ in ieder buisje ingespoten en 's nachts in enkele gevallen daarmede doorgestaan. Dagelijks werden de verbanden en de buizen verwisseld en de wonden met DAKIN's vloeistof uitgespoeld.

Aangezien nu, om in het kort mijn meening samen te vatten, door CARREL en DAKIN onder de vele antiseptica de reeds in vroeger tijden zoo gunstig bekende chloorverbindingen, in het bijzonder de sol. hypochloritis natrici 0.45 pCt. volgens DAUFRESNE

bereid, na tal van proefnemingen was uitgekozen als juist op de grens te staan van schadelijkheid voor infectiekiemen en onschadelijkheid voor gezond weefsel; aangezien zij een methode hebben opgebouwd om de wondvlakte in aanraking te houden met het telkens opnieuw toegevoerde antisepticum; aangezien wetenschappelijke contrôle de geregelde vermindering van het aantal kiemen aantoonde en ten slotte de gunstige klinische ervaringen in de verschillende hospitalen de proef op de som leverden; zoo was het plicht en niet alleen geestdrift om de methode toe te passen. Dat de primaire hechting haar gedeeltelijk weer verdrongen heeft, is begrijpelijk. Zij is sneller, eenvoudiger, zij bekort het wondverloop. Doch dit doet niets af aan de groote waarde van het werk van CARREL en DAKIN en het blijft mijn overtuiging, dat enkele proeven op dieren en de toepassing der methode op een viertal patiënten geen gewicht in de schaal kunnen leggen om de methode ook maar eenigszins in waarde te doen dalen.

Bussum, 25 April 1919.

A. E. VERMEIJ.

ZEVENTIGSTE ALGEMEENE VERGADERING.

De regelingscommissie richt het dringend verzoek tot de leden, die het voor-nemen hebben de algemeene vergadering bij te wonen, vooral vóór 10 Mei daarvan blijk te geven, omdat vooral de regeling van het *logies* in een kleinere gemeente zoo uiterst moeilijk is.

De uitnodigingskaarten aan de navolgende collegae toegezonden zijn als onbestelbaar terugkomen: W. J. ASSIES, M. BAKKER; H. VAN BARNEVELDT, CH. M. BOISSEVAIN, L. T. BOK, PH. P. CAPPETTI, D. G. COHEN TERVAERT, B. A. C. DAAMEN, K. VAN DONGEN, J. J. W. R. VAN DIJCK, H. ENGELKENS, B. M. D. ESSERS, W. G. DE HAAS, J. K. W. KEHRER, TH. E. KEMPERS, T. J. J. VAN DER KOLK, E. H. VAN LOHUIZEN, A. P. L. VAN MAMEREN, J. P. G. VAN DER MEER, H. A. J. MULLER, W. PAUW, L. VAN DER PERK, P. PIJL, W. C. RENSEN, R. R. ROCHAT, jhr. C. D. ROËLL, M. J. ROESSINGH, J. L. ROOS, A. SIMONS, H. P. A. SMIT, N. D. STAM, J. H. L. TERWOGT, W. T. J. TREELING, N. C. VAN VONNO, F. W. WISSEL, M. W. WOERDEMAN, J. WIJNBANS.

Ondergeteekende zou gaarne bericht ontvangen, wanneer hierbij collegae mochten zijn, die plannen tot deelnemen hebben, alsmede van de collegae, die door andere oorzaken geen kaart ontvingen.

Hoorn, 27 April 1919.

H. L. E. VAN DEN BERG, *secretaris*.

ONZE MAATSCHAPPIJ.

De afdeeling Zwolle en O. heeft in navolging van de afdeeling Walcheren onder haar leden een stemming uitgelokt over de bekende rondvraag van het hoofdbestuur. Van de 67 leden der afdeeling stemden er 66; hiervan stemden 3 blanco, terwijl één stem van onwaarde was; 38 leden wenschen, dat de Maatschappij zich *niet* zal onttrekken aan de behartiging der vakbelangen in stoffelijken zin, terwijl 14 leden meenen, dat de Maatschappij zich daaraan *wel* moet onttrekken.

Zwolle,
25 April 1919.

Namens de afdeeling Zwolle en O.:
L. E. EERKES, *Secretaris*.

DE WONDEREN DER GENEESKUNST.

I.

Na het lezen van de openingsrede van het 17de Natuur- en Geneeskundig Congres kan ik niet nalaten op te komen tegen de wijze, waarop prof. NOLAN den persoon van CHRISTUS in deze aangelegenheid ter sprake brengt. Allereerst zou ik willen vragen, waartoe dit noodig was en vervolgens waartoe die aanhalingen uit de Evangeliën dienen. Men kan toch met bepaald uitgezochte aanhalingen onnadenkenden steeds suggereren, wat men wil; doch om goed en eerlijk te bewijzen moet men het aangehaalde voldoende ontleden en in de tweede plaats niet eenzijdig aanhalen.